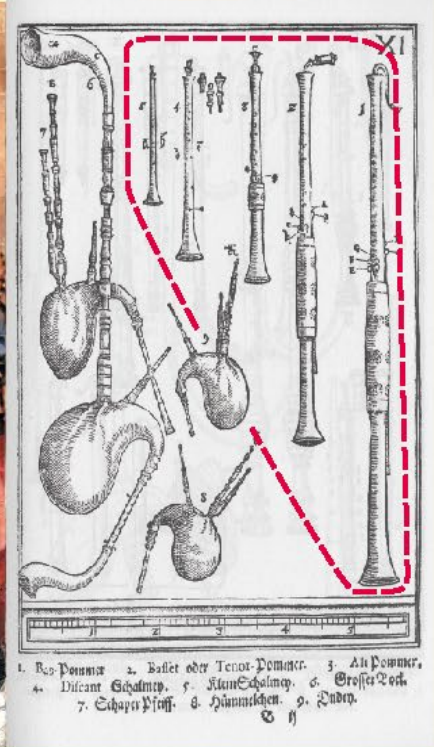
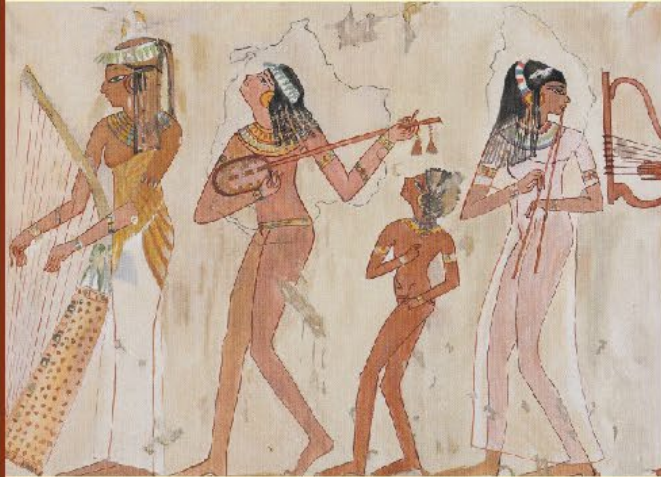

Disseny científic d'instruments musicals ?

Joaquim Agulló Batlle
IMAGINARI 2021

Disseny científic *versus* disseny artesanal.

Disseny artesanal: prototip real

una modificació del perfil
o del forat d'una nota

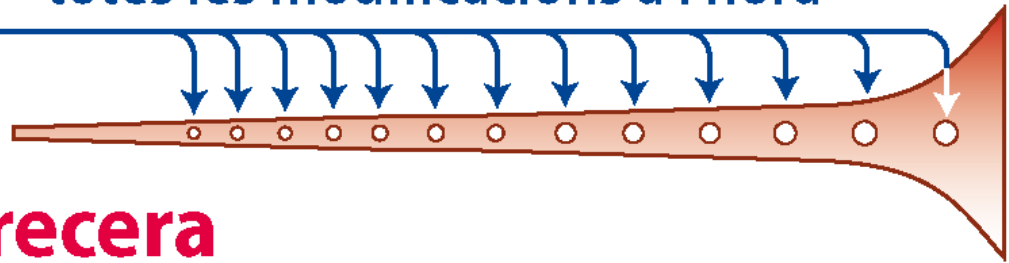
afecta altres notes, que cal corregir

- **Cal un procés iteratiu costós en temps i en diners**

Disseny amb base científica: prototip virtual

model matemàtic
de l'instrument

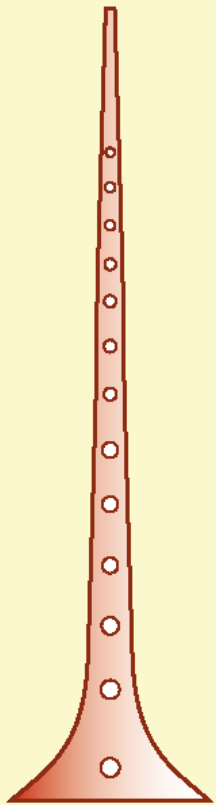
totes les modificacions a l'hora

- **Permet fer drecera**

Redisseny científic d'un instrument musical.

instrument
existent

àmbit físic
àmbit musical

mides i
paràmetres físics

↕
model
matemàtic

característiques
acústiques

característiques
musicals

- afinació
- timbre
- marge dinàmic
- espontaneïtat
- .....

noves mides

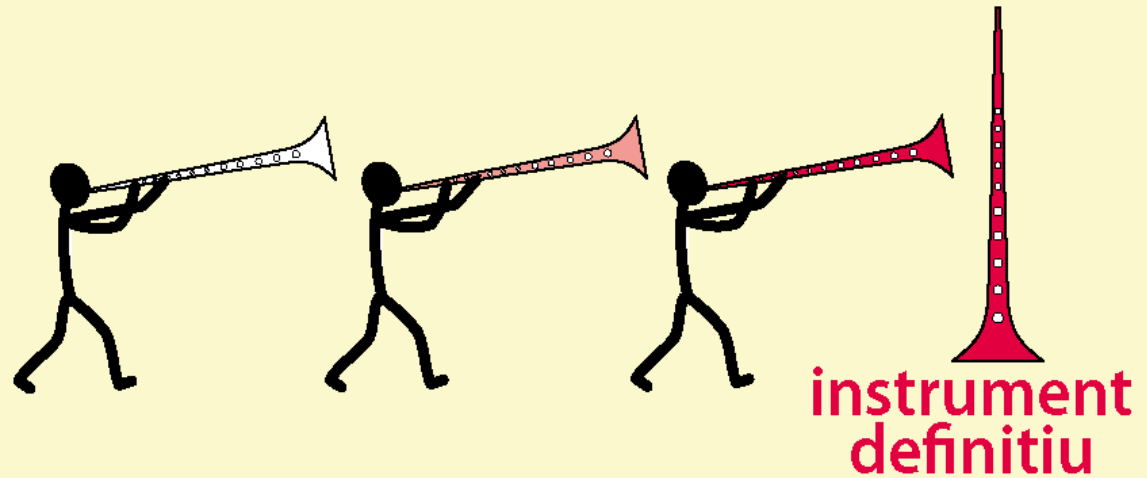
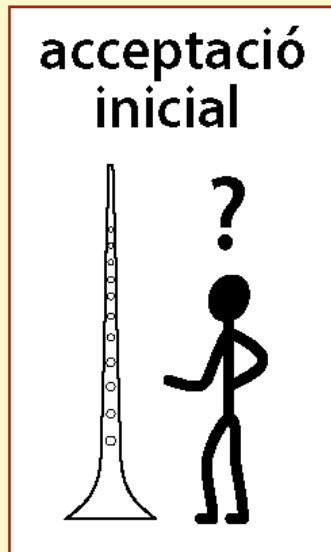
↑
model
matemàtic

canvis en les
característiques
acústiques

↑
cal traduir-les

exigències
musicals
de millora

Disseny científic d'un nou instrument musical.

previsió de
característiques
musicals

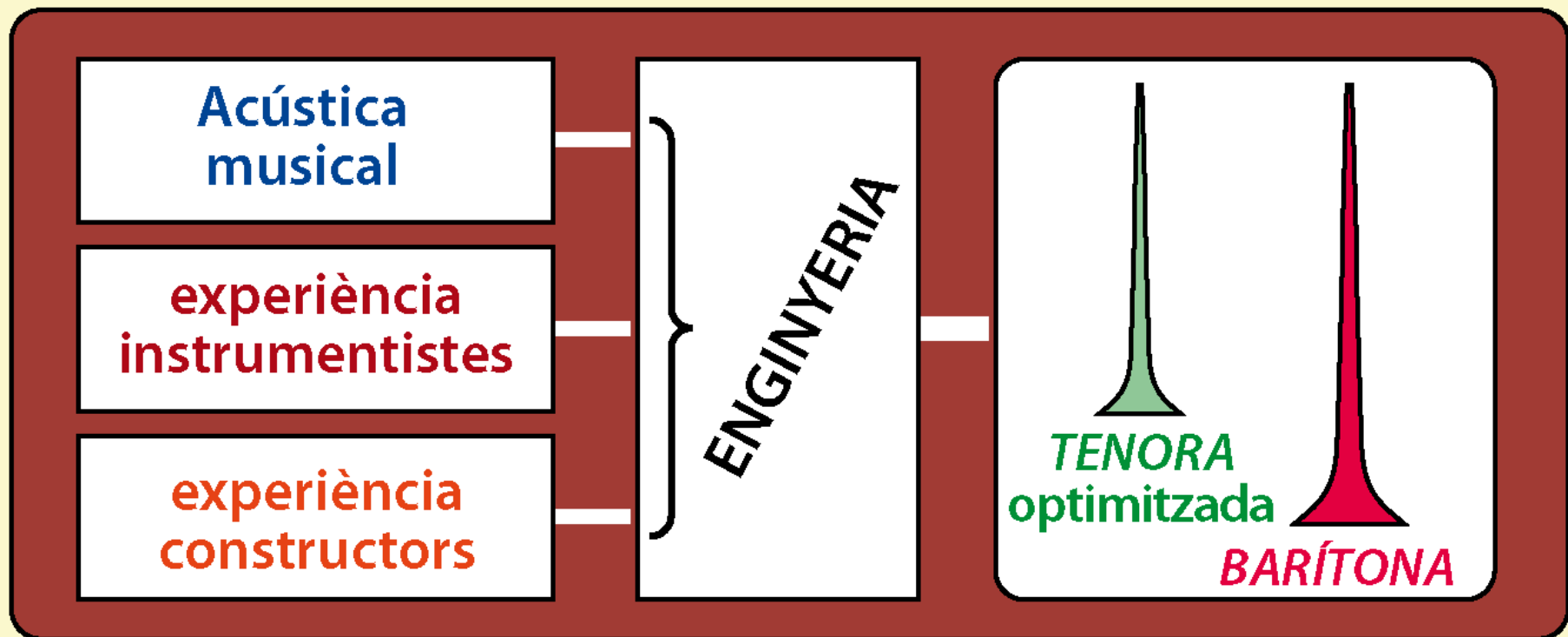
prototip
"zero"

prototip ajustat
a les previsions

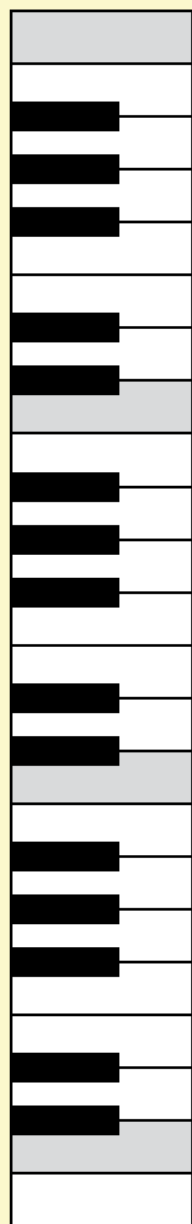
**cal que sigui acceptat!
aquest és el gran repte**

Els dos programes de recerca de l'IEC:

- "Millora del disseny de la tenora"
- "Disseny d'una xeremia barítona com a complement de la tenora i del tible"

TIBLE i **BARITONA** afinats en Fa
TENORA afinada en Si^b

Do₅

Fa₄[#] **TIBLE**

quinta
quarta
octava

Do₄ **TENORA**

Do₄[#]

Do₄[#]

Si₃

440

BARÍTONA

Fa₃[#]

Do₃

La₂

Si₂

Fa₂[#]

TIBLE

220

Mi₂

Fa₂[#]

TENORA

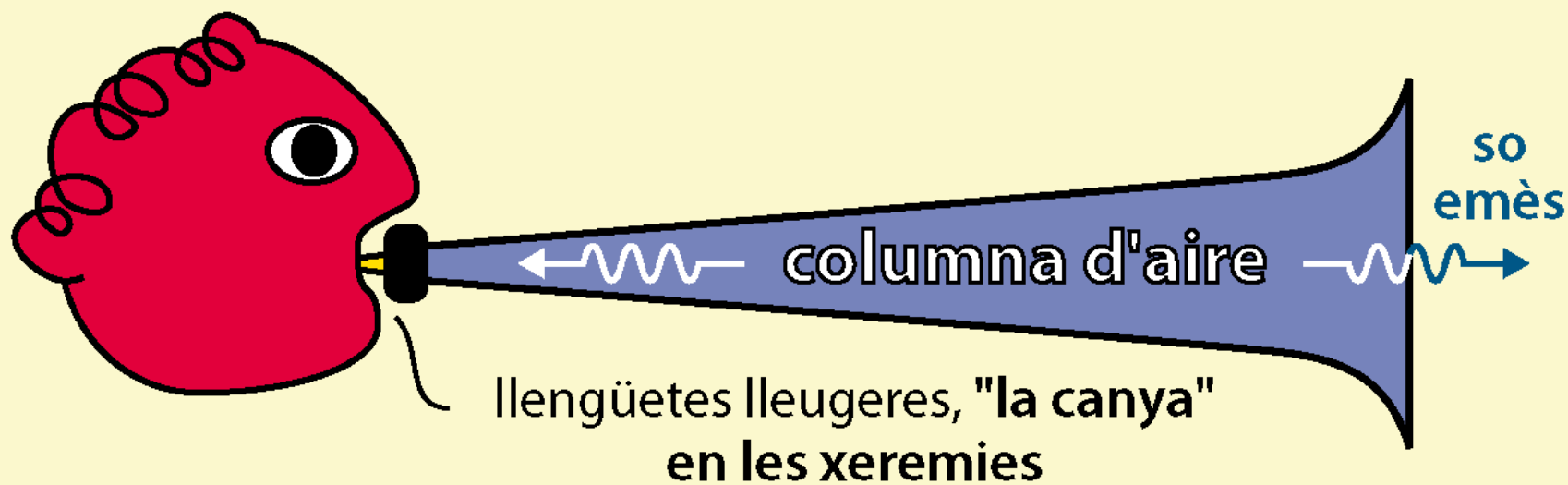
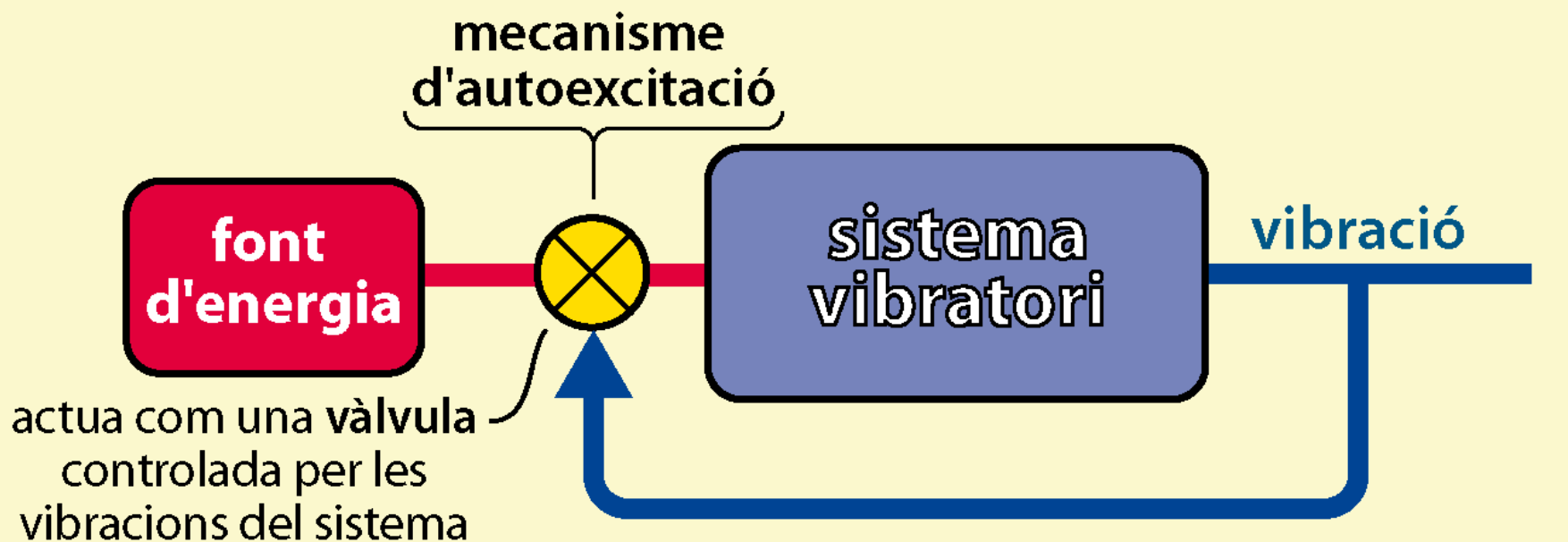
Do₂

Si₁

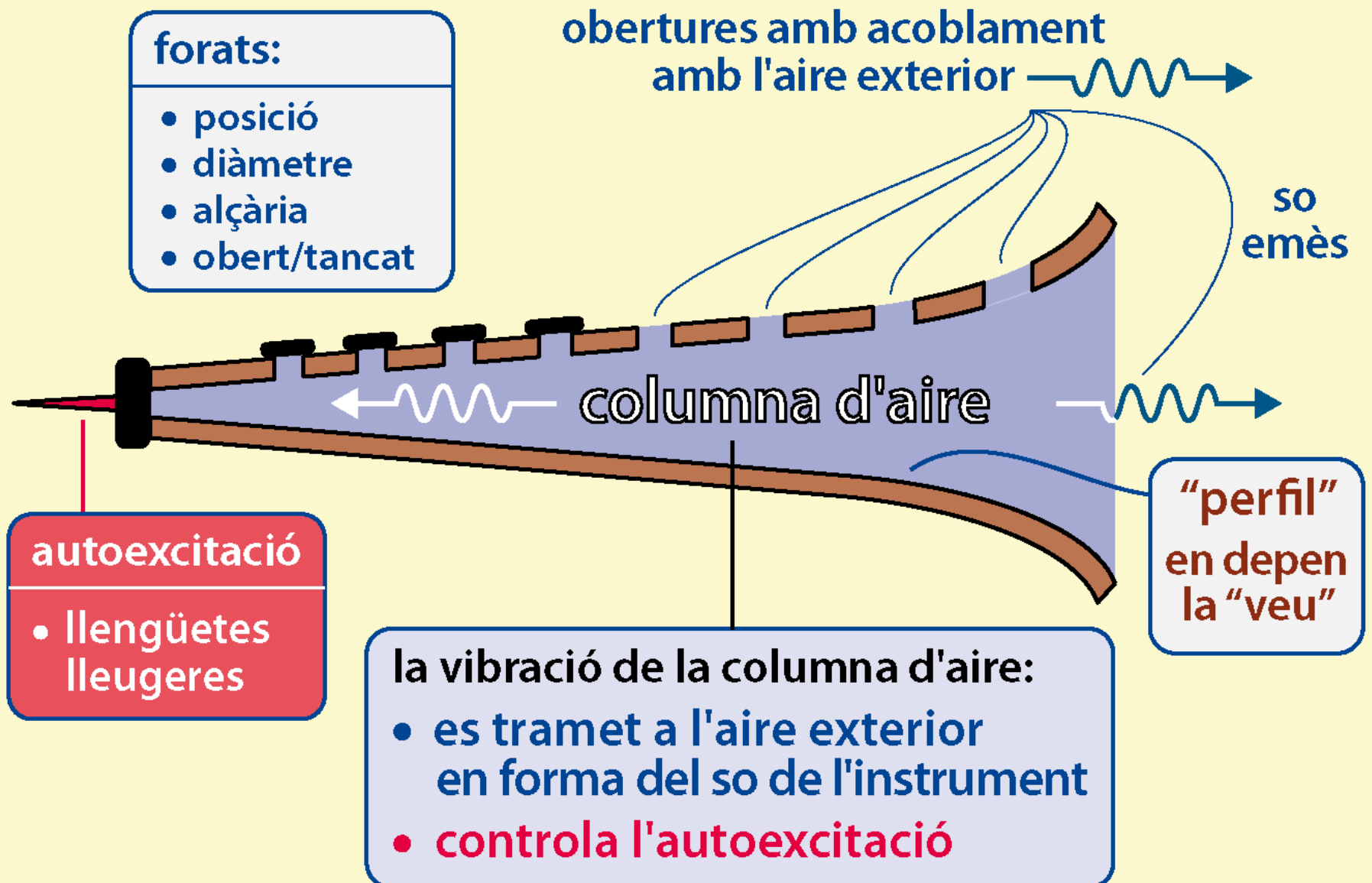
Fa₁[#]

BARÍTONA

Instrumentos de vent: tots són autoexcitats.

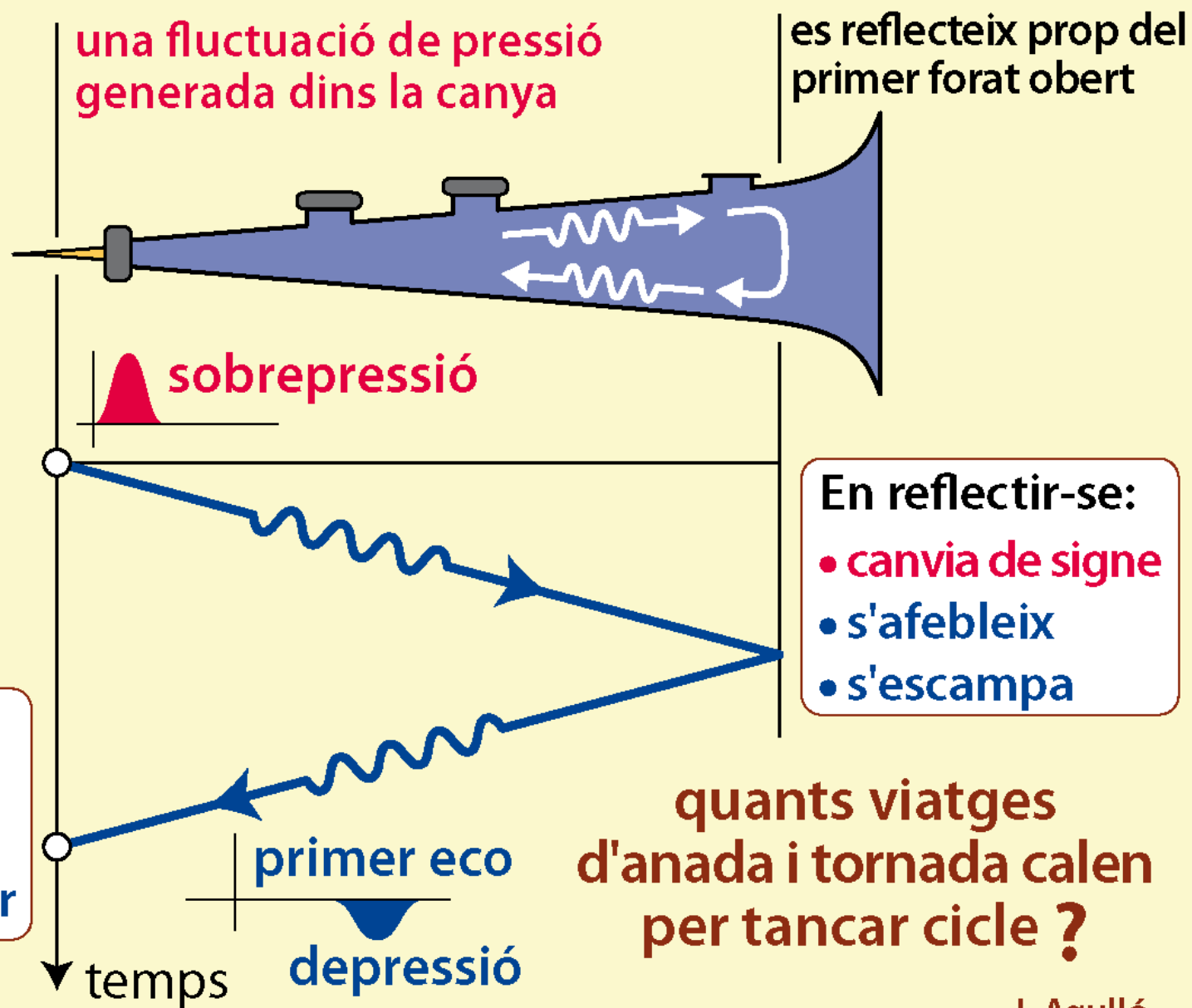

Sistema vibratori d'una "xeremia"

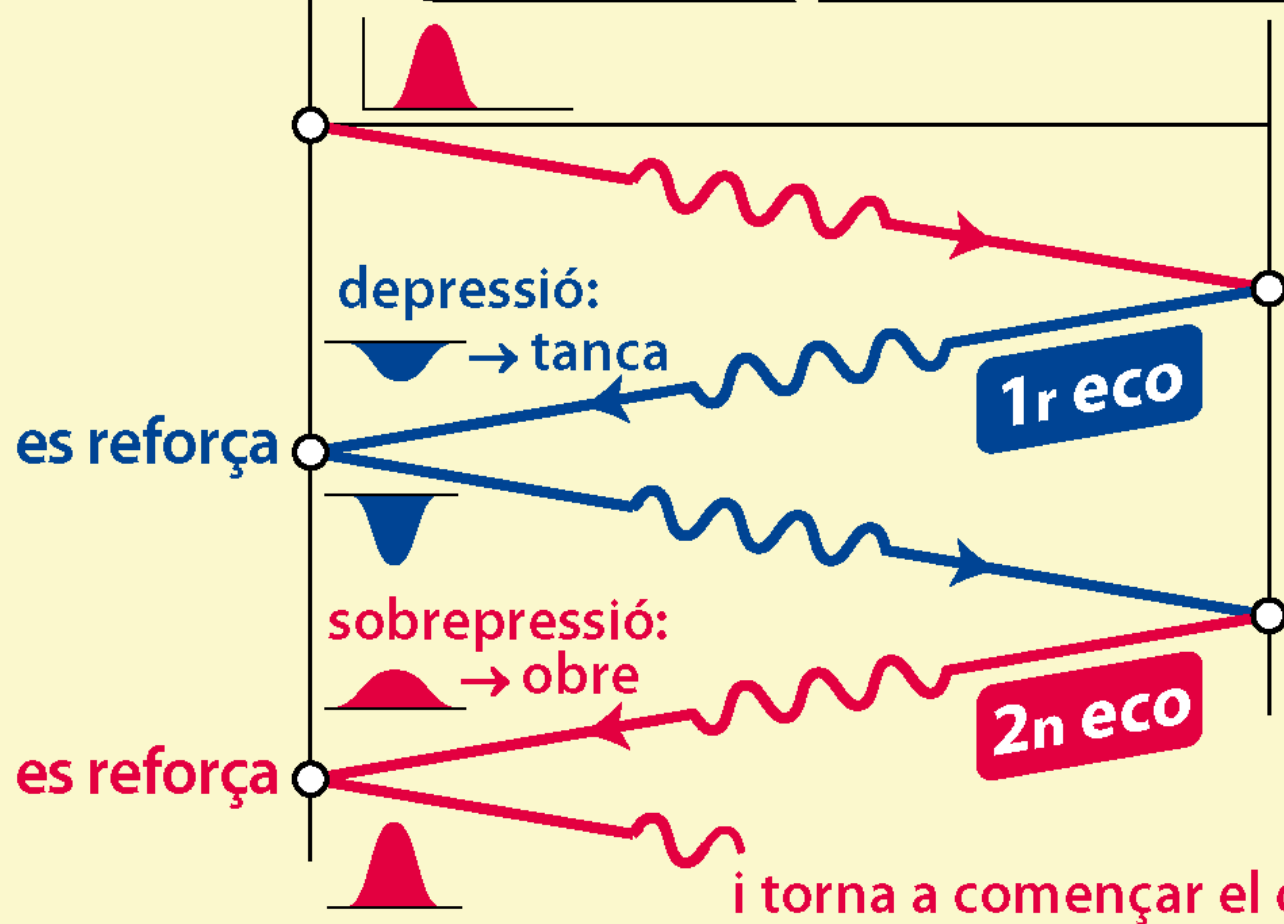

La canya respon als ecos

El paradigma del clarinet

Funcionament
de 2 CICLES:

1 PERÍODE =
temps de
2 trajectes
d'anada i tornada

com els motors
de 4 temps

Paradoxa de les xeremies

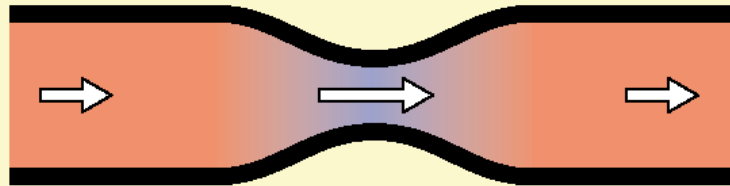
- Cada cop que rep un 1r eco:
- la canya tanca bruscament,
  - genera una forta depressió
  - i reinicia un nou cicle

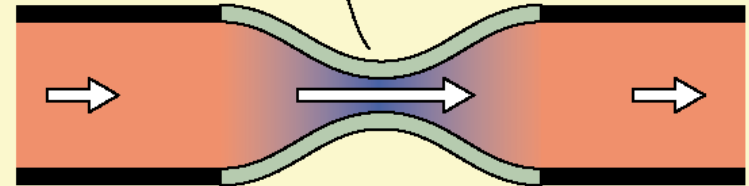
- Com s'explica que acabi tancant?
- Quin fenomen li ho permet?

Les depressions en passos estrets

depressió

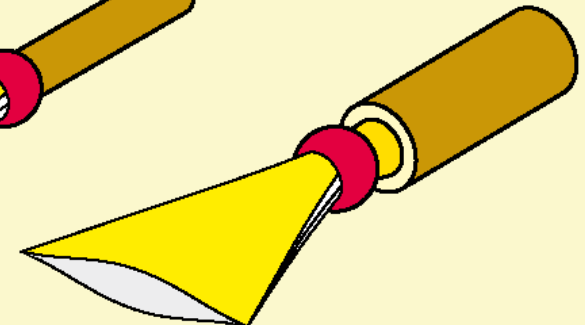
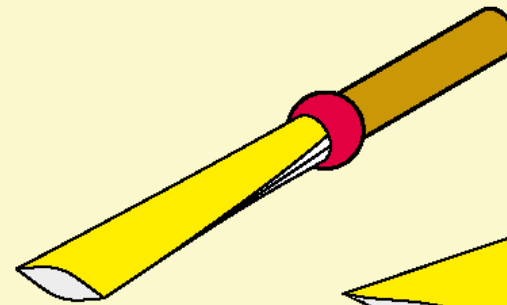
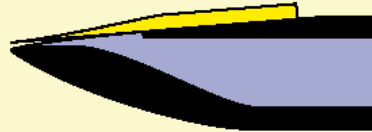
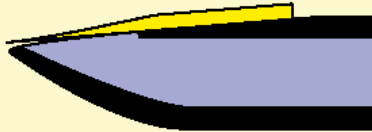
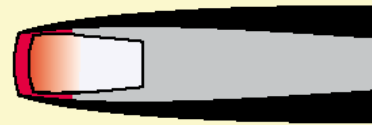
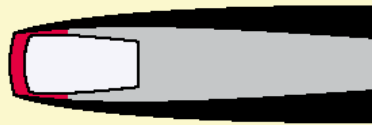

paret flexible

les canyes estableixen un pas estret flexible on s'originen depressions:

la depressió tendeix a tancar el pas

febles en el règim *no batent* del clarinet

apreciables en el saxòfon

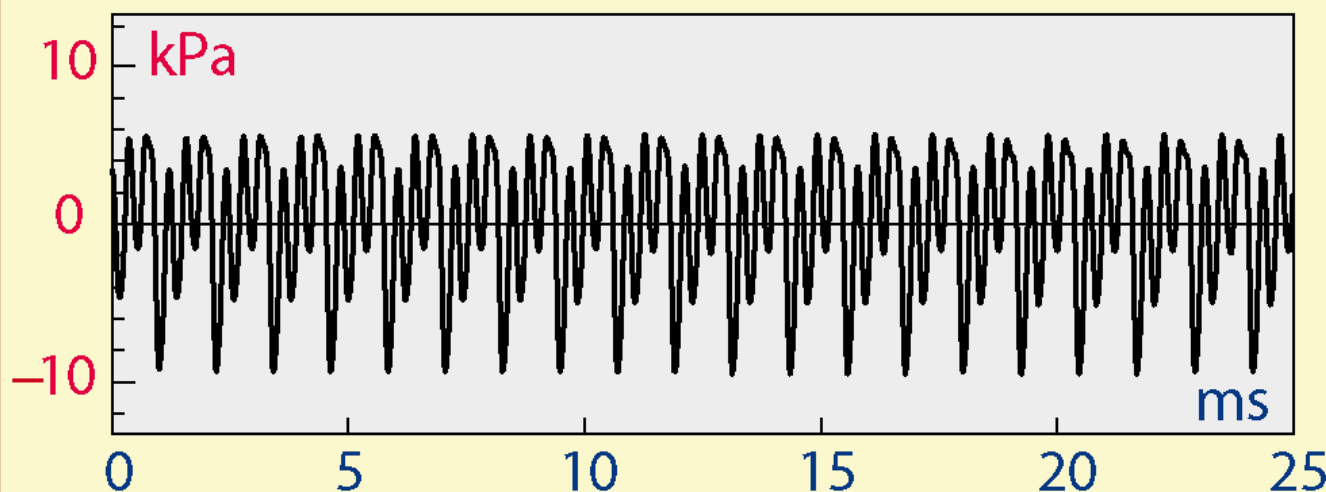
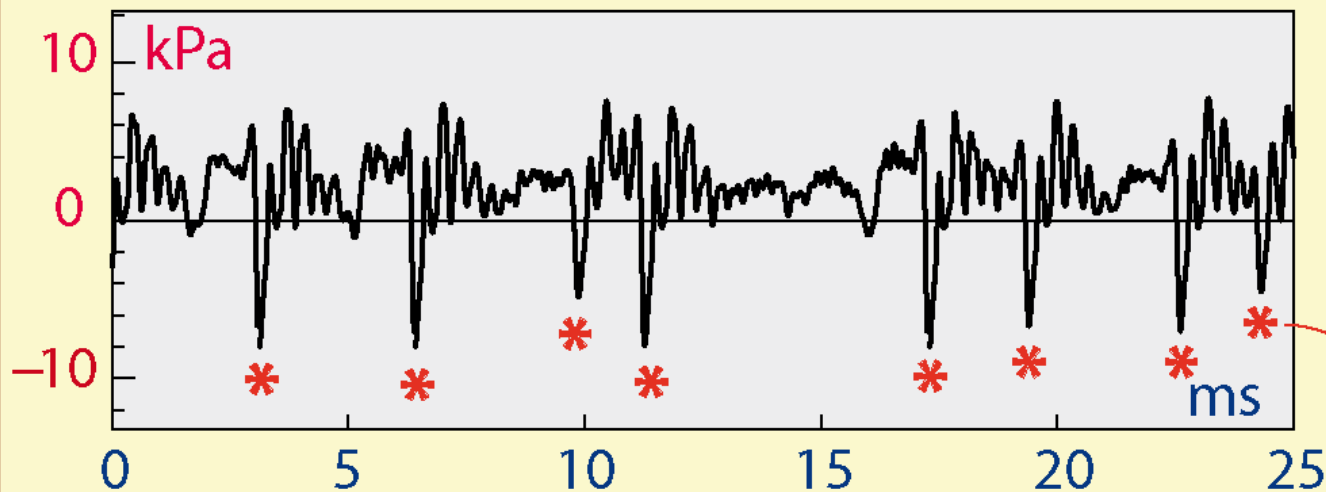
intenses en l'oboè

decisives en les *xeremies* de la cobla

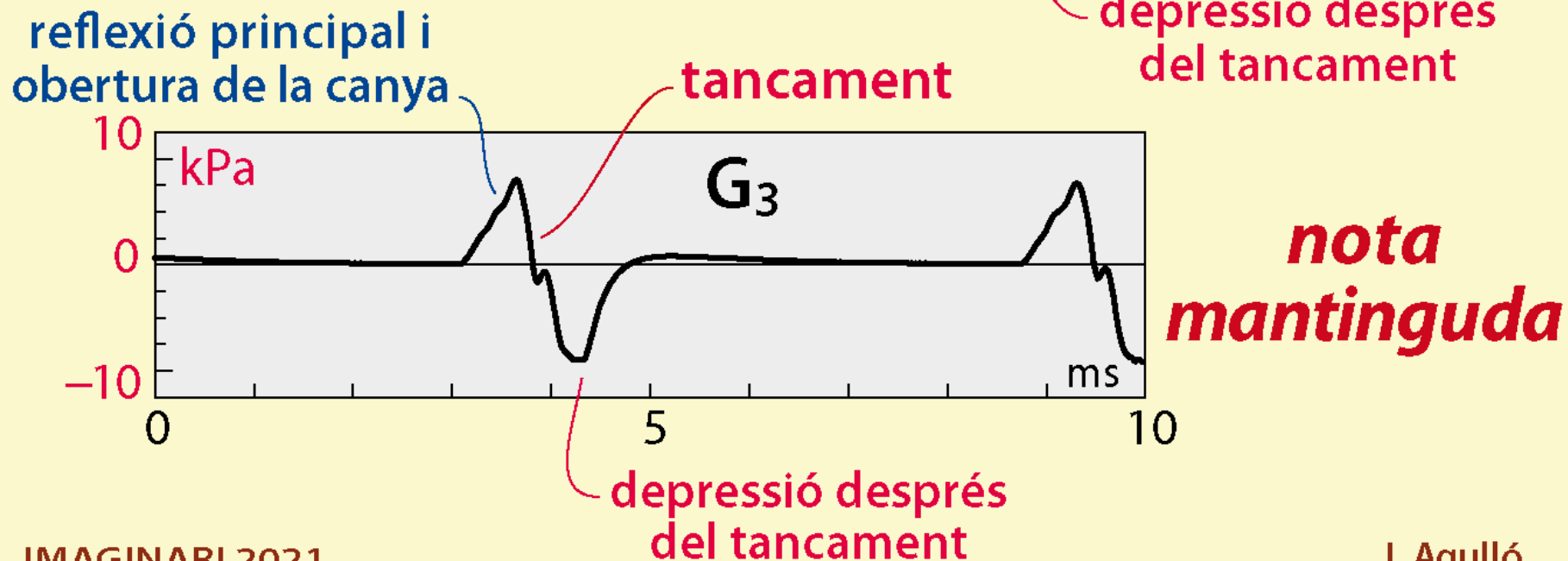
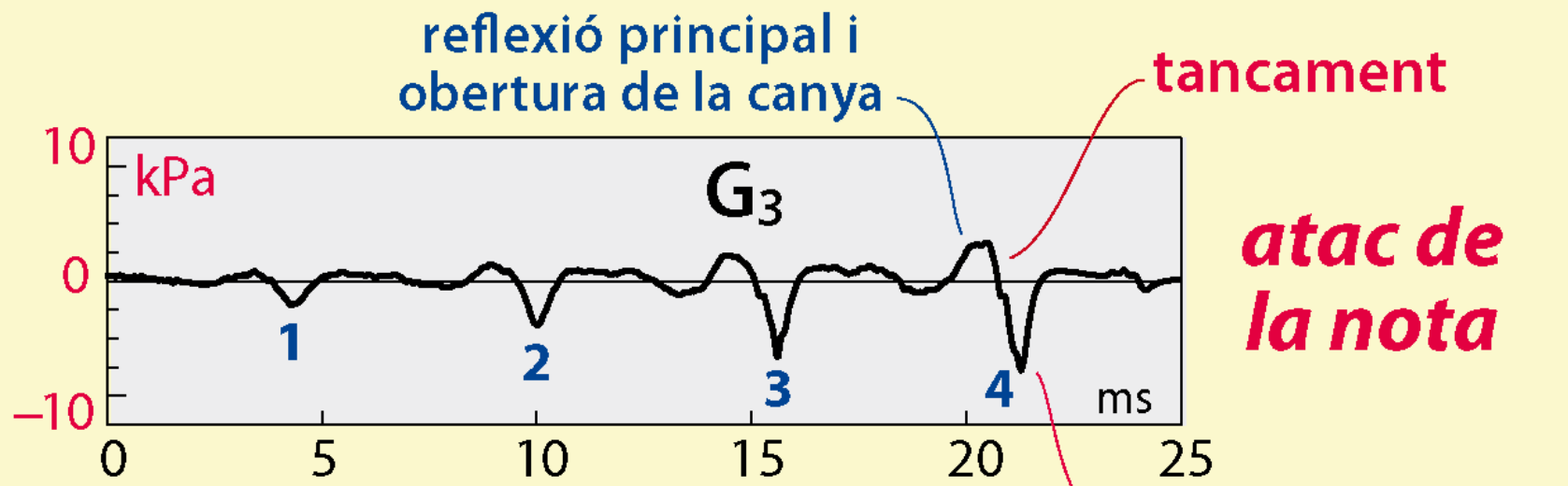
es poden fer obrir i tancar del tot sense columna d'aire: el "rogall"

INDICI

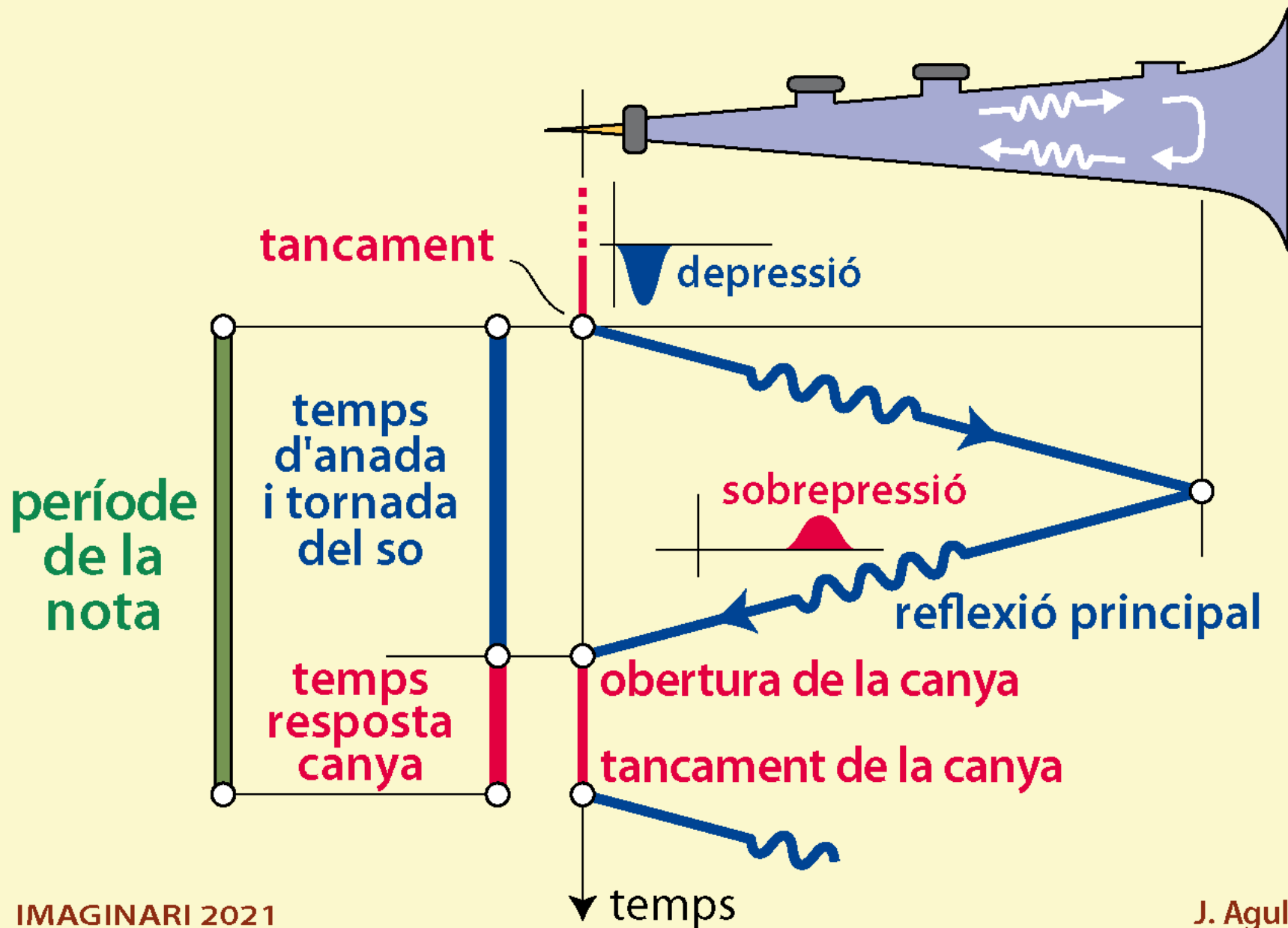
Dos assaigs per provar una canya

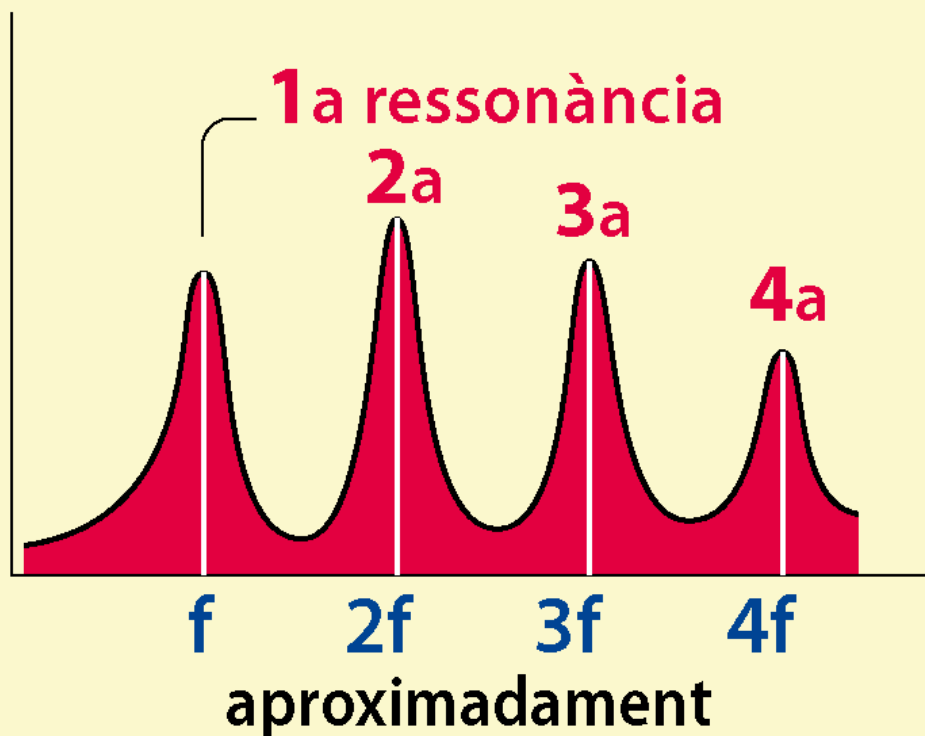
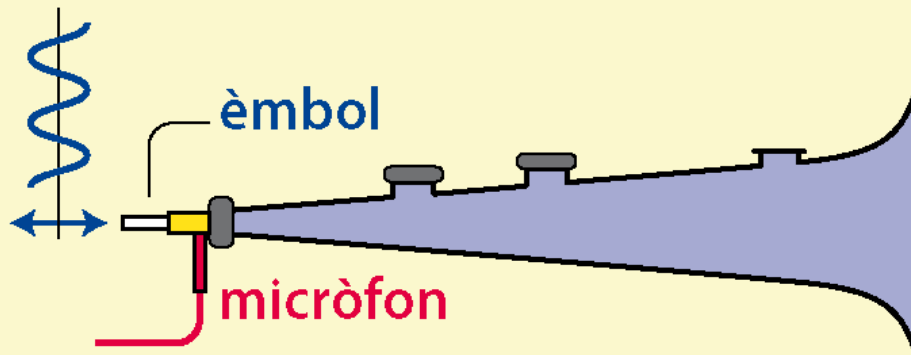
Pressió dins del tudell

Requisit per a l'afinació de l'atac d'una nota

Ressonàncies de les xeremies

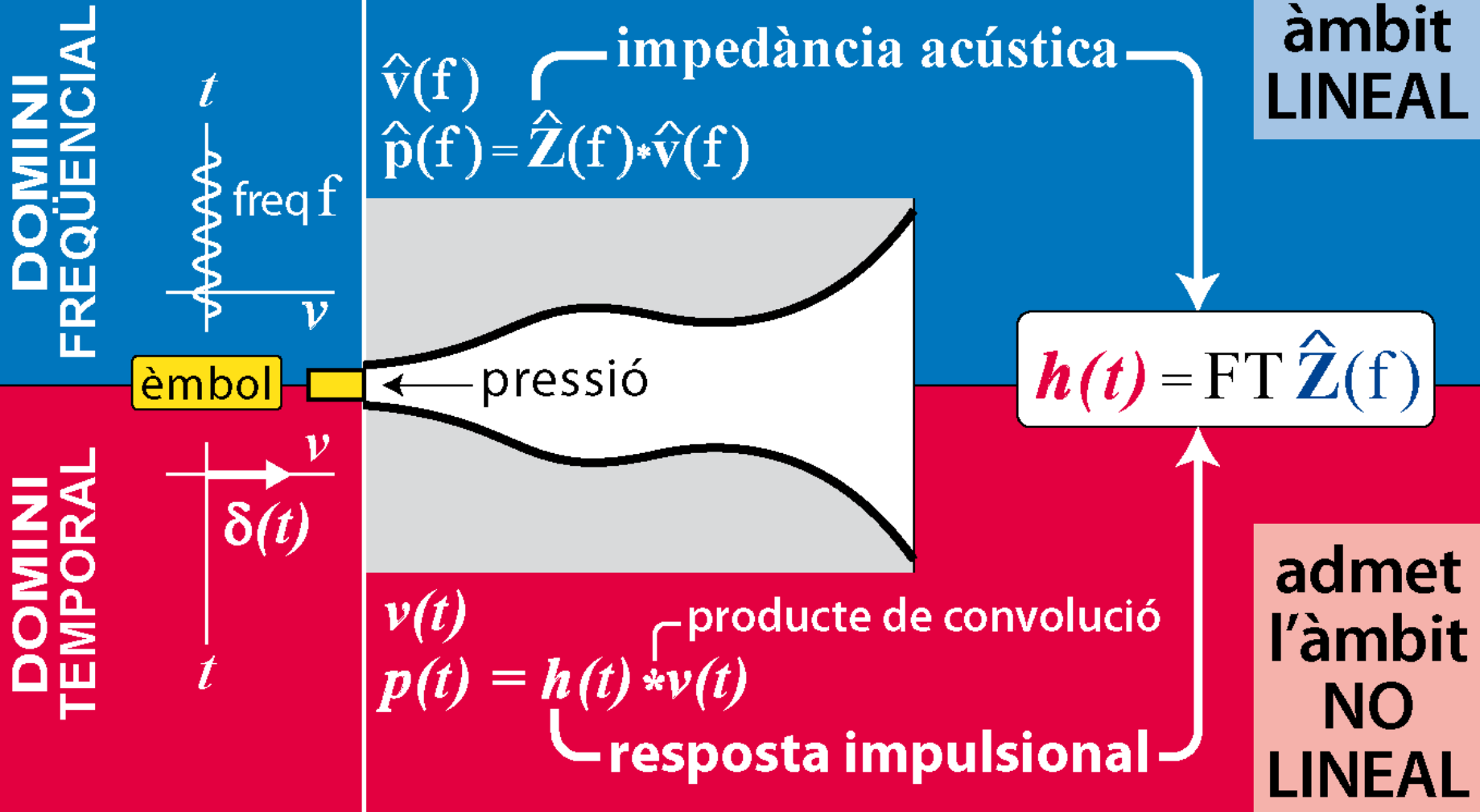
- la 1a resonància controla el 1r registre
- la 2a resonància controla el 2n registre

Les altres resonàncies, si són prou harmòniques, col·laboren a empènyer la canya:

- reforcen i estableixen el seu moviment
- enriqueixen el timbre del so

Domini freqüencial *versus* domini temporal.

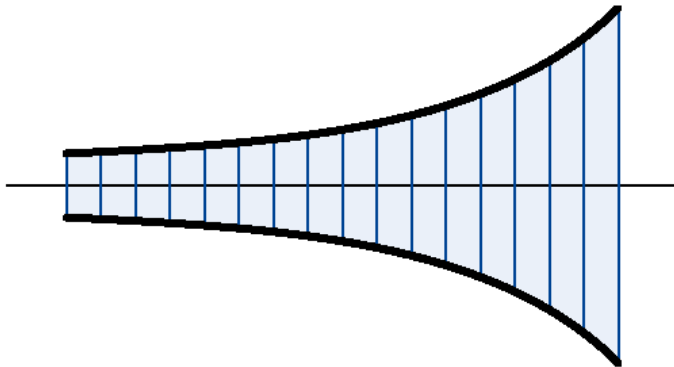

- En la simulació del funcionament de les xeremies cal emprar $h(t)$ perquè el procés d'autoexcitació és acusadament no lineal.

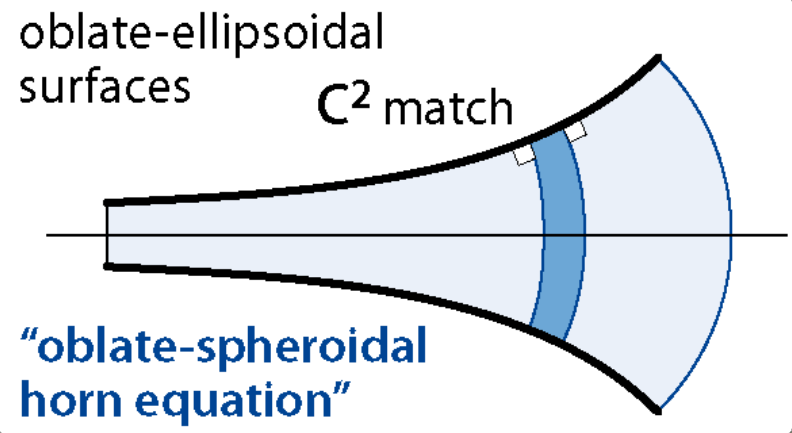
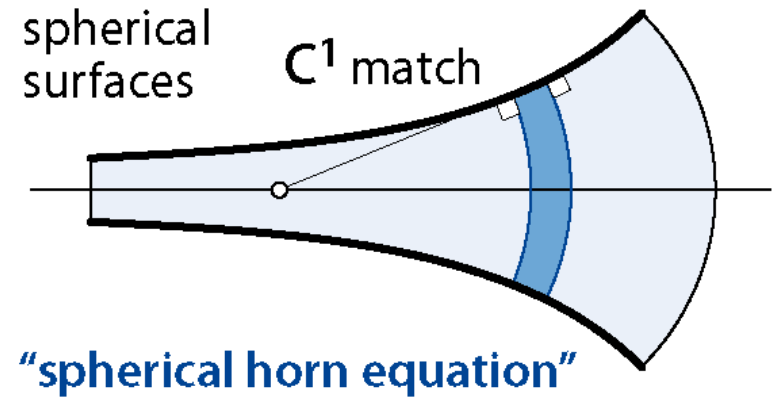
Un pas més en les equacions d'ona unidimensionals.

L'equació d'ona unidimensional clàssica. Dues noves equacions d'ona unidimensionals

- s. XVIII: Bernoulli, Lagrange, Euler, ...
- s. XIX: Green, Helmholtz, ...
- s. XX: Rayleigh, Webster, ...

- Considera ones planes
- **No compleix la condició d'ortogonalitat de les superfícies equipotencials amb les parets del tub !!!**

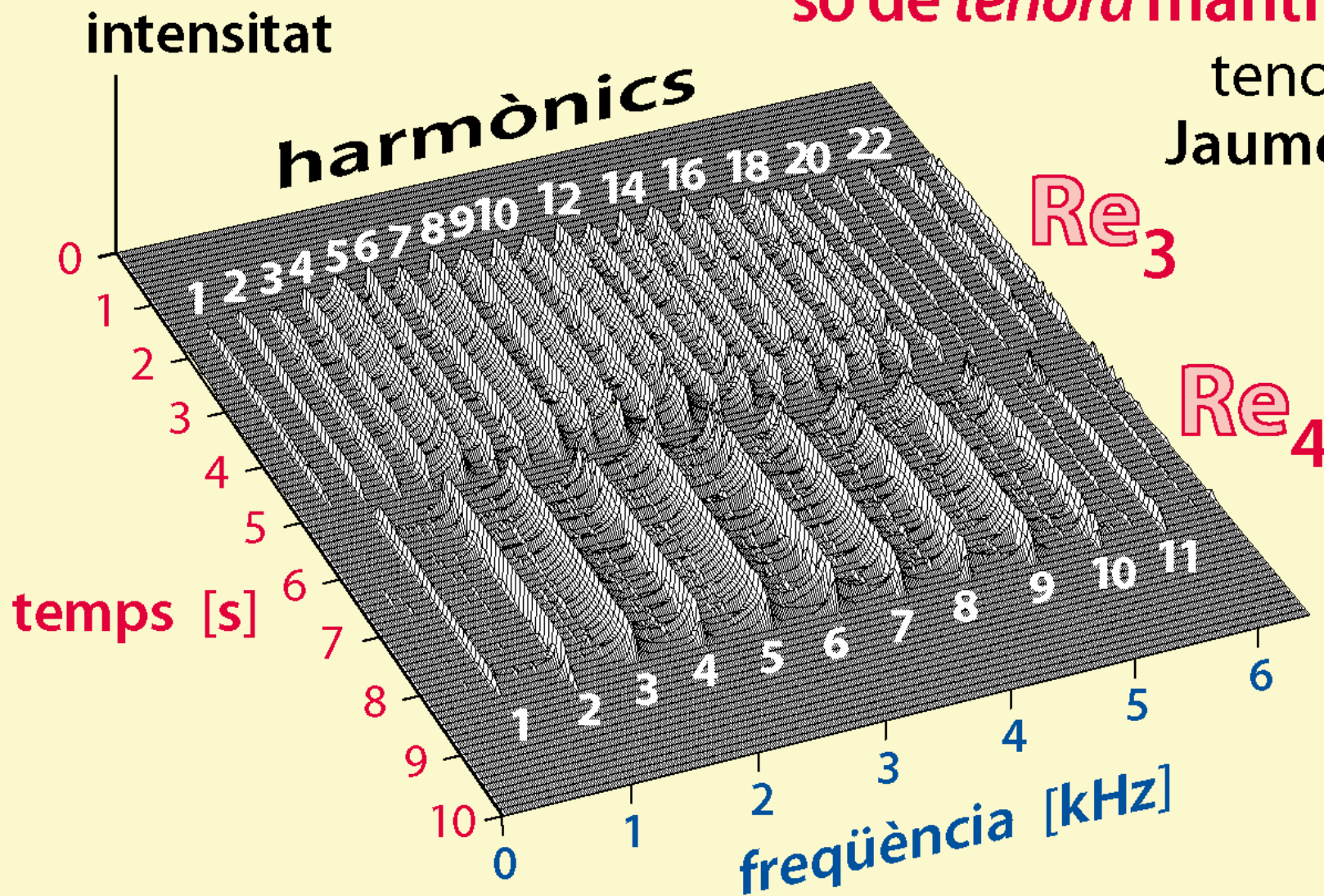

Agulló, J., Barjau, A., Keefe, D.H. (1999)
"Acoustic Propagation in Flaring, Axisymmetric Horns: I. A New Family of Unidimensional Solutions."
ACUSTICA-Acta Acustica. 85, 1999, pp. 278-284.

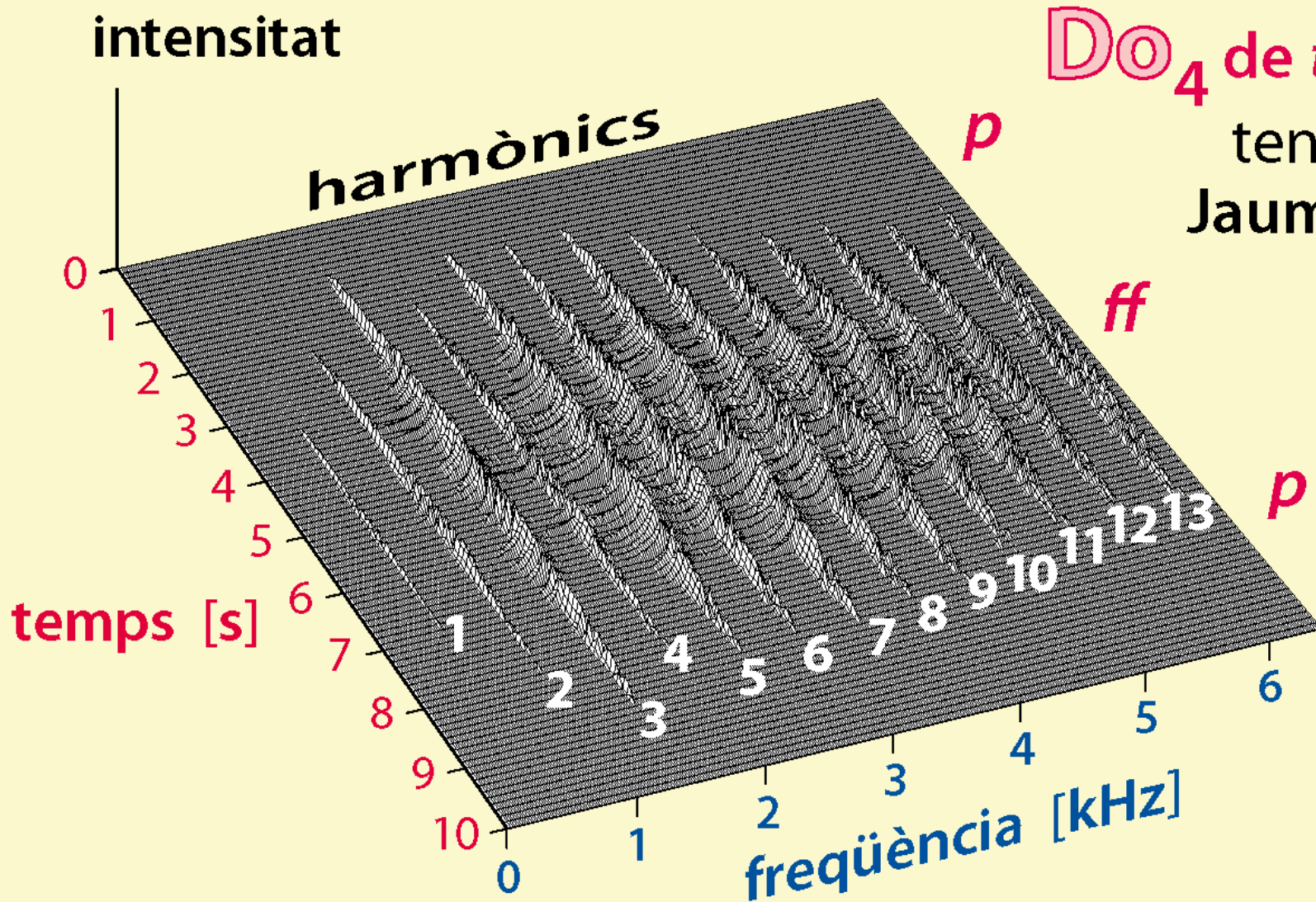
Gran riquesa d'harmònics !

so de *tenora* mantingut

tenorista:
Jaume Vilà

El "timbre" canvia amb el "volum"

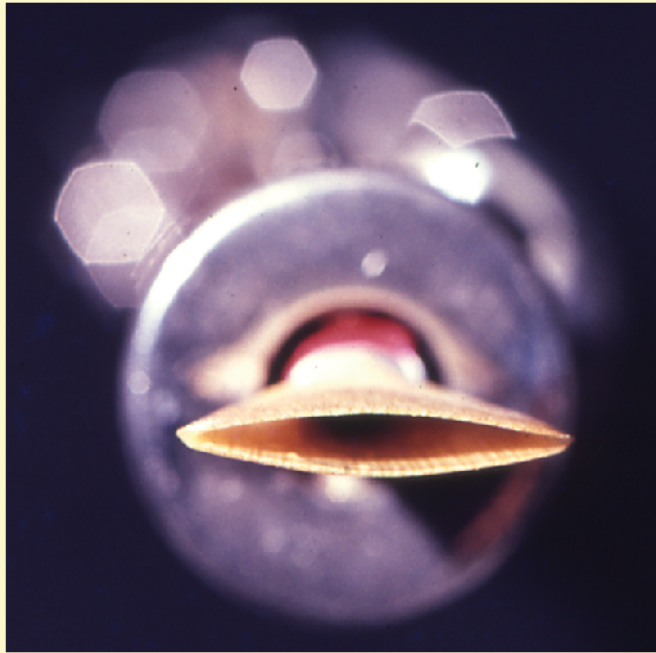
D₄ de *tenora*
tenorista:
Jaume Vilà

Mesura de les ressonàncies d'un prototip de tenora

La canya: porta d'entrada al caos determinista.

Producció del "rogall"
emprat per comprovar
l'adequació de les canyes.

Amb la canya no acoblada
al'insrument:

En bufar-hi: **s'inicia un cabal d'entrada amb velocitat ceixent.**

En tractar-se d'un pas estret:
s'hi crea una depressió de Bernoulli que tendeix a tancar-la més.

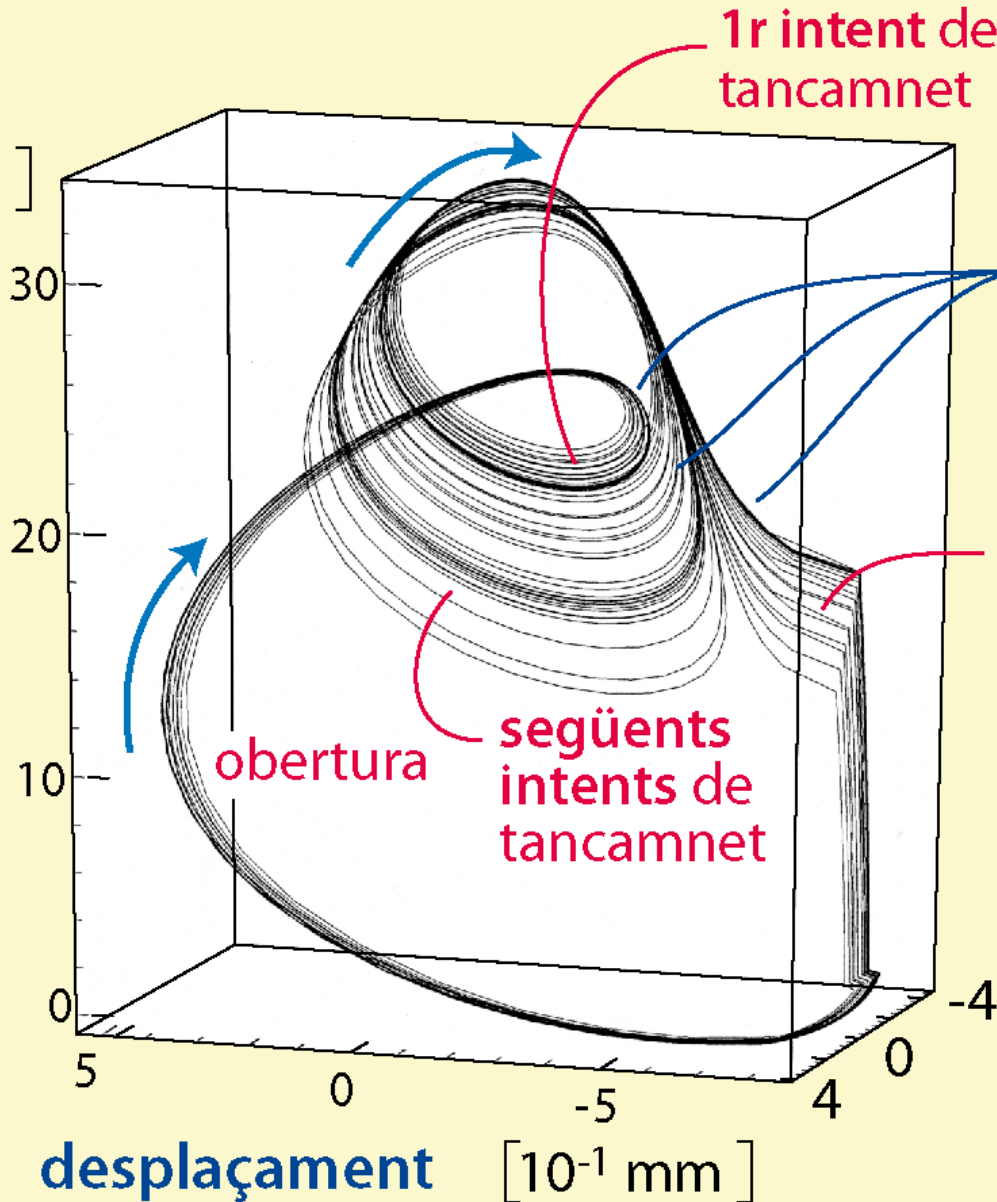
En tancar més: **augmenta la velocitat, la qual cosa reforça la depressió i el tancament.**

El procés és inestable: en un o més cicles d'oscil·lació, tanca violentament la canya creant-hi una breu i intensa depressió.

Sense cabal: la canya s'obra i el procés recomença.

Simulació de l'atractor caòtic del rogal·l.

cabal
[$10^{-4} \text{ m}^3 \text{ s}^{-1}$]

origen del caos determinista:

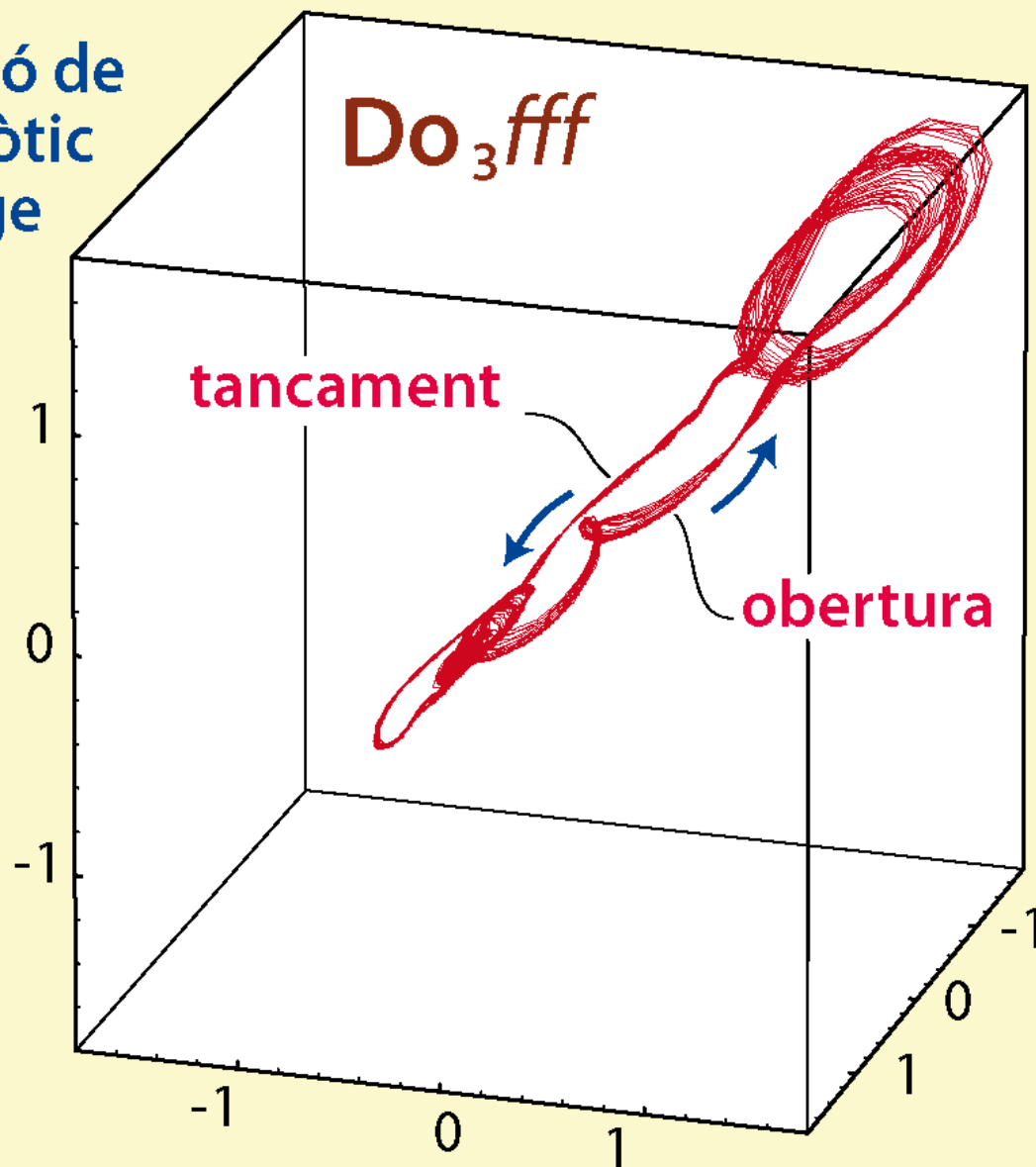
divergència de les trajectòries causada per la inestabilitat de la depressió de Bernoulli

tancament

tancament erràtic en 2 o més cicles

Tenora, atractor de la pressió dins les llengüetes.

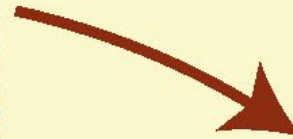
reconstrucció de
l'atractor caòtic
per decalatge
temporal:

règim caòtic
associat al
tancament
de la canya

48.000 punts
 $\Delta t = 20 \mu s$

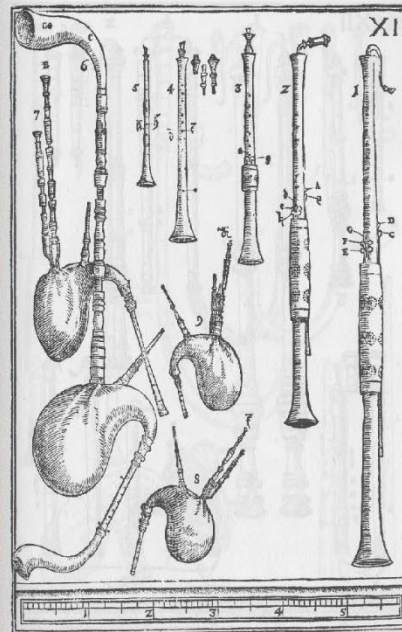

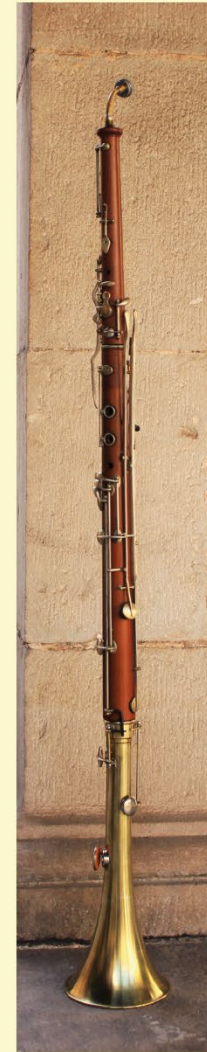
IMAGINARI 2021

J. Agulló

Disseny científic d'instruments musicals ?

1. Bas Pommer.
  2. Basses oder Tenor Pommer.
  3. Alt Pommer.
  4. Dicke Schalmey.
  5. Klein Schalmey.
  6. Großer Pock.
  7. Schayer Pfeiff.
  8. Hämmerlein.
  9. Dudel.
- G ff

Joaquim Agulló Batlle
IMAGINARI 2021